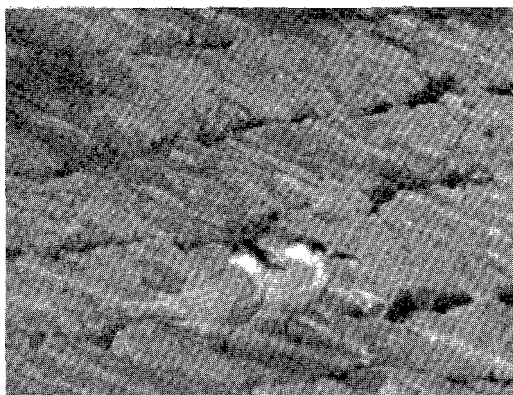

Winterwaarnemingen van Grote Sterns *Sterna sandvicensis* 1978-81

Enkele jaren geleden werd een overzicht samengesteld van de tot winter 1977/78 bekende waarnemingen van de Grote Stern *Sterna sandvicensis* in Nederland (Ouweneel 1979). Centraal waarnemingspunt is de Brouwersdam (Zld) waar voor het eerst in de winter 1974/75 kon worden aangetoond dat de soort er overwinterde. In de winter 1976/77 was het aantal waarnemingen minder, evenals in 1977/78: na een reeks regelmatig over november-december gespreide waarnemingen van één tot drie vogels langs de Brouwersdam werden hier na 1 januari geen Grote Sterns meer gezien. In de strenge winter 1978/79 werden geen Grote Sterns gezien, zij het dat het dubieus is of een op 3 maart 1979 langs de Brouwersdam waargenomen exemplaar een wintervogel dan wel een vroege trekker betrof (M. Reygaert *in litt.*). In de winter 1979/80 waren vanaf eind december tot eind februari maximaal negen Grote Sterns langs de Brouwersdam, winter 1980/81 maximaal vijf. In beide winters lag de waarnemingsfrequentie van overigens steeds wisselende aantallen vogels dermate aaneengesloten dat moet worden geconcludeerd dat de vogels ononderbroken aanwezig waren. Opmerkelijk is dat uit beide winters waarnemingen uit de periode november - 20 december ontbreken. Tien jaar zijn nu verstreken sinds de eerste Grote Stern 's winters langs de Brouwersdam werd waargenomen. De winterwaarnemingen leiden tot de volgende conclusies:

Grote Sterns, 14 februari 1981, Brouwersdam (G. L. Ouweneel). *Sterna sandvicensis*.

(1) Concentratie van de overwinterende Grote Sterns rond de plaats waar de Brouwersdam Schouwen-Duiveland bereikt.

(2) Op onze breedte werd nergens anders in Europa een plaats bekend waar Grote Sterns jaarlijks iedere winter ononderbroken aanwezig zijn.

(3) Koudeperiodes zonder uitgebreide vorst hebben geen invloed op de aanwezigheid.

(4) Met uitzondering van 1977 ontbreken veelal waarnemingen uit de periode november - 20 december.

(5) Er bestaat een opvallend verschil in gedrag bij de 's winters voorkomende sterns: de wintervogels rusten vaak langdurig op de strandjes langs, en de basaltglooiing van de binnenzijde van de Brouwersdam. Uit het zomerhalfjaar is dit beeld onbekend.

In 1979/80 en 1980/81 bevonden zich tenminste twee respectievelijk één geringde Grote Sterns onder de overwinteraars. In dit verband is de vondst van een in North Carolina (VS) geringde Grote Stern op 23 december 1978 in het Veerse Meer (Zld) opmerkelijk (Scharringa 1979). Bij de vondst was het kadaver al zo ver heen dat de soort niet meer herkenbaar was; de vogel moet dus al enkele maanden eerder omgekomen zijn.

Summary

Winter records of Sandwich Terns *Sterna sandvicensis* (1978-81)

On 30 December 1972 for the first time in winter a Sandwich Tern *Sterna sandvicensis* was observed near the Brouwersdam (Zeeland). Except for winter 1978/79 every winter some Sandwich Terns were present at this site since. Between the end of December and the end of February up to nine birds could be observed near the Brouwersdam. After 10 years of observations of Sandwich Terns in winter some facts deserve attention:

(1) Concentration of winterrecords on the place where the Brouwersdam reaches Schouwen.

(2) No other sites are known at this latitude in NW. Europe where Sandwich Terns are continuously present every winter.

(3) Their presence was not influenced by short cold-spells.

(4) Except for autumn 1977 observations from November and the first and second decade of December are missing.

(5) The wintering terns often rest on the basalt slope of the dike. This has never been observed in summer.

Literatuur

- Ouweneel, G. L. 1975. Overwinterende Grote Sterns *Sterna sandvicensis* in Nederland. *Limosa* 48: 197-201.
- 1979. De winterwaarnemingen van Grote Sterns in Nederland. *Vogeljaar* 27: 38-39.
- SCHARRINGA, J. 1979. American Sandwich Tern *Sterna sandvicensis aculeatus* in the Netherlands. *Dutch Birding* 1: 60.

G. L. Ouweneel, Lijster 17, 3299 BT Maasdam

Mogelijk voorkomen van *Tyto alba* in Nederland

Op 22 januari 1976 werd in een kippenwekerij nabij Ommen (O) een Kerkuil *Tyto alba* gevangen die daar 's nachts was binnengevlogen. De uil werd geringd (Arnhem 6 043 252) en op enige afstand vrijgelaten. Op 22 april 1976 werd deze Kerkuil als verkeersslachtoffer dood aange troffen bij Varades, Loire-Atlantique (47.23 N, 01.02 W) aan de westkust van Frankrijk. Zowel het uiterlijk van de vogel als de terugmelding zijn interessant. De vogel had een geheel zijdeachtige witte onderzijde, wangen en onder vleugels zonder ook maar een spoor van donkere stippen (figuur 1); de bovenzijde was oranjegeel. Hij voldeed mitsdien geheel aan de beschrijving van de ondersoort *alba* die in Groot-Brittannië en Ierland, de westkust van Frankrijk en Zuid-Europa broedvogel is (Vaurie 1965).

Eykman *et al.* (1941) nemen de vorm *alba* nog op en vermelden vijf exemplaren uit oktober-december. Behalve deze vogels maken ook Bisseling & Tekke (1933) melding van twee lichte Kerkuilen uit de omgeving van Dordrecht uit maart en juni 1933. De afbeelding van één van deze vogels toont aan dat deze zeker niet tot de vorm *alba* kan worden gerekend daar op de borst en flanken nogal wat donkere stippen voorkomen. Tenslotte stelde Erkens (1968) in Limburg in 1967 bij twee broedparen vast dat de ene partner donker en de andere zeer licht was. Van één van deze lichte vogels wordt weliswaar vermeld dat de onderzijde geheel wit was maar over de kleur van de bovenzijde wordt niet gerept.

In de *Avifauna van Nederland* (1970) is de ondersoort *alba* niet meer opgenomen op grond van een uitvoerige studie van Voous (1950) die een groot aantal Kerkuilen uit West- en Midden-Europa heeft onderzocht. Hij stelde vast dat er in dit gebied twee sterk contrasterende ondersoorten voorkomen: *alba* met zuiver witte onderdelen met geen of slechts zeer weinig donkere stippen en licht goudgele bovendelen en *guttata* met roestbruine onderdelen met veel donkere

stippen en donkergrijze bovenzijde. Voous kwam tot de conclusie dat de Nederlandse Kerkuilen intermediair zijn tussen *alba* en *guttata*. Verder stelt hij dat er geen bewijs bestaat voor de veronderstelling dat exemplaren met de kenmerken van *alba* van Britse herkomst zouden zijn (dus afkomstig uit het verspreidingsgebied van *alba*). Deze opvatting was al eerder door hem uitgesproken in één van zijn stellingen bij zijn promotie op 11 juni 1947 luidende: „Het is niet aangetoond dat *Tyto alba alba* (Scopoli) in Nederland is voorgekomen” en was mede grond op het feit dat geen enkel in het broedgebied van *alba* geringd exemplaar in Nederland was aangetroffen. Wat Groot-Brittannië betreft geldt dat tot op de huidige dag want van de tot en met 1979 verkregen 808 terugmeldingen van aldaar geringde Kerkuilen is er geen enkele van het vasteland van Europa (Spencer & Hudson 1980). Hoe de Westfranse Kerkuilen zich in dit

Kerkuil, 22 januari 1976, Ommen (F. Haverschmidt). *Tyto alba*.

opzicht gedragen is blijkbaar niet bekend. Wel zijn er twee als nestjong in Frankrijk geringde Kerkuilen in Nederland gevonden. De ene was geringd in Nord (50.39 N, 02.53 E) en de andere in Moselle (49.12 N, 06.50 E) (med. Vogeltrekstation Arnhem) maar deze komen niet uit het broedareaal van *alba*.

De beslissing van de Commissie voor de Nederlandse Avifauna was op zichzelf ongetwijfeld juist maar heeft er wel toe geleid dat de belangstelling voor de ondersoort *alba* wat betreft zijn mogelijk voorkomen in Nederland verdween en er in de literatuur na 1970 niet meer over wordt gerept. Toch zou ik de aandacht van de Nederlandse ringers erop willen vestigen en dan vooral van diegenen die volgroeide Kerkuilen ringen en